MEJDS. 2020; 10:94.
Published online 2020 June **Research Article**

Comparing the Effects of Social Problem Solving and Assertiveness Training on the Adaptability and Marital Satisfaction in Incompatible Couples

Bakhshi Mashhadloo M[1], *Mousazadeh T[2], Narimani M[3]

Author Address
1. PhD Student in General Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran;
2. PhD in Psychology, Assistant Professor, Islamic Azad University, Ardabil Branch, Ardabil, Iran;
3. PhD in Psychology, Professor of Research, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.
***Corresponding Author E-mail:** tavakol.mousazadeh@gmail.com

Received: 2019 February 18; **Accepted:** 2019 April 9

Abstract

Background & Objectives: Marriage is among the vital aspects in the formation of a healthy society, and the concept of adaptability and marital satisfaction is of significant importance. The present study aimed to investigate the effects of social problem–solving training and assertiveness training on improving adaptability and marital satisfaction in incompatible couples.

Methods: This was a quasi–experimental study with a pretest–posttest and a control group design. In this research, 18 eligible couples referring to counseling centers in Ardebil City, Iran, to solve marital conflicts in 2017 were selected using a random sampling method. They participated in the study voluntarily and were randomly divided into three groups, as follows: one test (6 couples), a trial of two tests (6 couples), and one control (6 couples). Educational interventions were conducted in eight 60–minute sessions to the experimental groups; however, the control group received no intervention. The required data were collected using the Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES) and ENRICH Marital Satisfaction Scale. Alson (2000), calculated Cronbach's alpha coefficient of FACES as 0.90. Moreover, Abbaspour (2008) reported the reliability of this test using Cronbach's alpha coefficient (0.95). Mahdaviyan tested the validity of the ENRICH Marital Satisfaction Scale using Pearson's correlation coefficient and re–test method at a one–wk interval (for men: 93; for women: 94 and for men and women: 94.), and the reliability obtained using the method Cronbach's alpha coefficient was .95. The validity of the questionnaire was also evaluated by Suleimanian, and the correlation of the subscales of the questionnaire with the total score was obtained from 0.44 to 0.85. Alson (2000) also reported Cronbach's alpha coefficient for the questionnaire as 0.92. In this research, its internal consistency, using Cronbach's alpha, was calculated equal to 0.85. In addition, Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) was used to analyze the study assumptions, and the collected data were analyzed in SPSS.

Results: The Box' test results (0.365) on the research variables suggested that the homogeneity of the variance–covariance matrix was well–established. Furthermore, the mean (SD) posttest scores of the experimental group (1), in relation to the adaptability variable, was 21.23(17.25), and the same value for the experimental group (2) was 112.20 (18.22). Moreover, the mean(SD) posttest values of the experimental group (1), in relation to the marital satisfaction variable, was 142.12 (13.86) and in the experimental group (2), it was 129.11(97.7) According to these results, the increase in the posttest scores of the experimental groups 1 and 2 was more than that of the control group. In addition, the present results revealed that the difference between the mean scores of adaptability and marital satisfaction in the posttest stage was significant after controlling the pretest scores in the experimental groups 1 and 2 and the control group ($p \leq 0.001$). As a result, social problem–solving training and assertiveness training improved the level of adaptability and marital satisfaction in the studied couples. The MANCOVA results of adaptability, based on social problem solving and assertiveness training method, indicated a difference between the scores of social problem–solving and improved the status of adaptability in the investigated incompatible couples ($p \leq 0.001$) Is available. Finally, the Bonferroni posthoc test was used to compare the effects of the interventions on the subjects. The relevant results suggested the social problem solving and assertiveness training was effective. There was a significant difference between adaptability status and marital satisfaction. Accordingly, the difference between the two groups concerning the adaptability variable was 3.90; concerning marital satisfaction is 4.15, i.e., significant at $p \leq 0.001$. Therefore, the social problem–solving method, in improving the status of adaptability and marital satisfaction, was more effective than the method of assertiveness training.

Conclusion: The present study results suggested that social problem solving and assertiveness training provided more intimacy to the study couples. Furthermore, the social problem–solving method was more effective than the practice of assertiveness training and increased adaptability in the study subjects.

K**eywords**: Social problem solving, Assertiveness, Compatibility, Marital satisfaction, Incompatible couples.

Copyright © 2016, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

مجله مطالعات ناتوانی ۱۳۹۹؛ (۱۰):۹۴.

انتشار برخط خرداد ۱۳۹۹ مقاله پژوهشی اصیل

مقایسهٔ اثربخشی آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی و جرئت‌ورزی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار شهر اردبیل

محمد بخشی مشهدلو[۱]، *توکل موسی‌زاده[۲]، محمد نریمانی[۳]

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکترای روان‌شناسی عمومی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران؛

۲. دکترای تخصصی روان‌شناسی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل، اردبیل، ایران؛

۳. دکترای تخصصی روان‌شناسی، استادتمام دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

***رایانامهٔ نویسندهٔ مسئول:** tavakol.mousazadeh@gmail.com

تاریخ دریافت: ۲۹ بهمن ۱۳۹۷؛ **تاریخ پذیرش:** ۲۰ فروردین ۱۳۹۸

چکیده

زمینه و هدف: ازدواج از فاکتورهای مهم تشکیل جامعهٔ سالم به‌شمار می‌رود و در این بین مفهوم انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی جایگاه برجسته‌ای را به خود اختصاص داده است. هدف مطالعهٔ حاضر، مقایسهٔ اثربخشی آموزش مهارت حل مسئله و جرئت‌ورزی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار بود.

روش‌بررسی: روش پژوهش، نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون ـ پس‌آزمون با گروه گواه بود. در این پژوهش از بین زوجین مراجعه‌کننده به مراکز مشاورهٔ شهر اردبیل، هجده زوج واجد شرایط به‌روش دردسترس انتخاب شده و به‌صورت تصادفی در سه گروه آزمایشی یک و دو و گواه جای‌گماری شدند. مداخلهٔ حل مسئله و جرئت‌ورزی در هشت جلسهٔ یک‌ساعته به‌ترتیب برای گروه‌های آزمایشی یک و دو صورت پذیرفت. ابزار استفاده‌شده شامل مقیاس انطباق‌پذیری و پیوستگی خانوادهٔ السون (۱۹۸۵) و پرسشنامهٔ رضایت‌مندی زناشویی انریچ (۱۹۸۹) بود. در این پژوهش برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها، آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره به‌کار رفت و در سطح معناداری (α=۰/۰۵) تحت آزمون قرار گرفت. همچنین برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخهٔ ۲۲ استفاده شد.

یافته‌ها: باوجود مؤثربودن هر دو نوع مداخله بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی (p<۰/۰۰۱)، مداخلهٔ حل مسئله درمقایسه با جرئت‌ورزی دارای اندازهٔ اثر بیشتری در افزایش میزان رضایت زناشویی (۰/۵۹) و انطباق‌پذیری (۰/۴۸) زوجین ناسازگار بود.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های این پژوهش آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی و جرئت‌ورزی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی زوجین ناسازگار تأثیر مثبتی دارد.

کلیدواژه‌ها: حل مسئلهٔ اجتماعی، جرئت‌ورزی، انطباق‌پذیری، رضایت زناشویی، زوجین ناسازگار.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

حق انتشار محفوظ است © ۱۳۹۵، مجله مطالعات ناتوانی. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار ـ غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.

۱ مقدمه

خانواده اساس و زیربنای ساختار اجتماعی است که به‌واسطهٔ ازدواج شکل می‌گیرد. ازدواج ربطه‌ای است که شخص با انتخاب، وارد آن می‌شود و تقریباً نیم‌قرن ادامه دارد. زن و مردی که باهم ازدواج می‌کنند باید بتوانند خود را با نیم‌قرن تحولات اجتماعی و رشد و تغییرات متقابل یکدیگر تطبیق دهند. در غیراین‌صورت، به احتمال زیاد رابطهٔ زناشویی آن‌ها دچار مشکل خواهد شد. اگر احساس زوج‌ها به زندگی مشترک مطلوب باشد، آن را از رفاه و امنیت و سلامت برخوردار می‌سازد و برآورد آن‌ها را از توانایی‌هایشان افزایش می‌دهد؛ همچنین پذیرش مسئولیت و ایفای نقش والدینی را ترغیب و کودکان را علیه فقر بیمه می‌کند (۱). ازدواج در جامعهٔ متغیر امروزی پدیده‌ای پیچیده است. انسان‌ها به دلایل مختلفی ازدواج می‌کنند. در کنار تمایلات جنسی که از مسائل اولیه است، عشق، امنیت اقتصادی، محافظت، امنیت عاطفی، احساس آرامش و فرار از تنهایی نیز، بعضی از عواملی هستند که باعث گرایش به ازدواج می‌شوند. درواقع، ازدواج موفق و شروع رابطهٔ زناشویی قادر است بسیاری از نیازهای روانی و جسمی را در محیطی امن برآورده سازد و تأثیر به‌سزایی بر سلامت و بهداشت روانی افراد داشته باشد (۲). اهمیت نهاد خانواده و ازدواج بر کسی پوشیده نیست. در دین مبین اسلام نیز دربارهٔ ازدواج سفارش زیادی شده است؛ اما آنچه در این بین باید به آن زیاد توجه کرد و جهت پی‌بردن به اهمیت آن در خانواده، تحت بررسی اساسی قرار داد، رضایت زوجین از یکدیگر است که خود ماحصل و نتیجهٔ وجود انطباق و سازگاری بین آن‌ها می‌باشد (۳). سازگاری زناشویی از عوامل مهم‌تر تأثیرگذار بر خانواده است. گریف در تعریف سازگاری بیان می‌کند زوج‌های سازگار، زن و شوهرهایی هستند که با یکدیگر توافق زیادی داشته و از نوع و سطح روابط خود و کیفیت اوقات فراغت رضایت دارند (۲). رضایت زناشویی نیز عبارت است از سازگاری بین وضعیت فعلی و وضعیت انتظارداشته. طبق این تعریف زمانی‌که وضعیت موجود شخص در روابط زناشویی با آنچه وی انتظار داشته، مطابق باشد، می‌توان گفت که سازگاری زناشویی وجود دارد و در غیراین‌صورت نبود رضایت زناشویی بر وضعیت فرد حاکم است (۳). داشتن روابط اجتماعی نزدیک مانند ازدواج در بهزیستی افراد و سلامت روان‌شناختی و جسمانی آنان مؤثر است. نتایج مشخص کردند که افراد متأهل وضعیت بهتری از نظر سلامت جسمانی داشته و خطرات مرگ‌ومیر کمتری درمقایسه با افراد مجرد نشان می‌دهند. داشتن رضایت زناشویی مثبت با کاهش بیماری‌های قلبی و عروقی همراه است و به‌تبع آن نبود رضایت زناشویی در زوجین و روابط مخرب متعارض به‌عنوان عامل مخاطره‌ساز برای بسیاری از اشکال بدکارکردی و آسیب‌شناسی جسمانی‌ـ روانی و متقابلاً ضعف سیستم ایمنی قلمداد می‌شود (۲).

در جامعهٔ امروزی، نظام خانواده دچار مشکلات عدیده‌ای شده است. ازدواج‌های کوتاه‌مدت و طلاق و معضلات رفتاری و اخلاقی نوجوانان امروزی، بیانگر مشکل‌های اساسی در بین خانواده‌ها بوده که ریشهٔ اصلی آن در نبود انطباق‌پذیری و سازگاری زناشویی در بین زوجین است (۴). به‌نظر می‌رسد که با ورود زوج‌ها به دنیای جدید زناشویی، جهت احترام به حفظ حقوق متقابل یکدیگر و برآورده‌کردن نیازها و خواسته‌های هم، هریک از آن‌ها نیاز به یک‌سری مهارت‌های جدید روان‌شناختی داشته تا بهتر بتوانند به این مهم دست یابند. به همین دلیل است که آگاهی زوجین دربارهٔ برخی از اصول تعاملات اجتماعی و مهارت‌های روان‌شناختی، در انطباق‌پذیری زوجین و رضایت‌مندی آن‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد (۵).

حل مسئلهٔ اجتماعی ازجمله رویکردها و مهارت‌هایی است که می‌تواند بر انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی زوجین تأثیر بگذارد. توانایی حل مسئلهٔ اجتماعی شامل فرایندهای شناختی سطح بیشتر است که نیاز به مقابلهٔ مناسب با مشکلات مختلف تنش‌زا در زندگی دارد (۶). رویکرد حل مسئلهٔ اجتماعی مشتمل بر پنج مرحله (شناسایی مشکل موجود، تعیین مشکل و تولید راه‌حل‌ها، ارزیابی راه‌حل‌ها، اجرای راه‌حل انتخاب‌شده، ارزیابی نتایج) است و معمولاً شامل آموزش صریح در مراحل و مهارت‌های مختلف ازطریق ترکیبی از تکنیک‌های شناختی و رفتاری می‌شود (۷). جرئت‌ورزی توانایی شخصی است که فرد ازطریق آن می‌تواند به‌صورت صادقانه و آزاد، افکار و خواسته‌های درونی خود را بیان کند. این افراد به‌دلیل توانایی که در وجود خویش دارند به‌طور واضح و روشن می‌توانند اظهار وجود کرده و به‌راحتی بگویند چه کسی هستند و می‌خواهند چه چیز را بیان کنند. افراد جرئت‌ورز، توانایی زیادی برای حس همدلی‌کردن دارند و ضمن احترام‌گذاشتن به حق و حقوق دیگران، دربرابر خواسته‌های غیرمنطقی و نامطلوب آن‌ها به‌راحتی نه می‌گویند (۸). برنامهٔ آموزش جرئت‌ورزی با هدف تقویت عقاید و رفتارهای جرئت‌مندانه روی اشخاص اجرا می‌شود تا آن‌ها با ایجاد نگاه مثبت به خودشان، به خودکارآمدبودن برسند. آموزش جرئت‌ورزی در سطح فردی و نیز در سطح اجتماعی اثرات بهینه و مثبتی دارد و به‌دلیل اثرات سازندهٔ آن، آموزش این مهارت در رئوس برنامه‌های آموزشی کشورها قرار گرفته است. اهمیت مهارت جرئت‌ورزی در روابط اجتماعی به اندازه‌ای بوده که می‌توان وجودنداشتن آن را در اشخاص، حتی معلولیتی اجتماعی به‌حساب آورد (۹). باتوجه به مطالب عنوان‌شده درخصوص مسائل مربوط به زندگی زناشویی و عوامل و متغیرهای تأثیرگذار در این مهم و همچنین ناآگاهی زوجین در زمینهٔ حل مسائل و مشکلات مرتبط با زندگی زناشویی و گاهاً سهل‌انگاری دربارهٔ کسب آموزش‌های لازم در این رابطه و نیز بحث توجه به این مقولهٔ بسیار مهم از سوی مسئولان و متولیان امر و مهم‌تر از همه، خود زوجین، این سؤال در ذهن محقق ایجاد شد که چه متغیرهایی می‌تواند سوء اثرات ناشی‌از ناسازگاری و انطباق‌ناپذیری زوجین را کاهش داده یا به حداقل ممکن برساند؛ لذا باتوجه به مطالب مذکور هدف از اجرای این پژوهش، مقایسهٔ اثربخشی آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی و جرئت‌ورزی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار بود.

۲ روش‌بررسی

پژوهش حاضر از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون‌ـ پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعهٔ آماری پژوهش حاضر را تمامی زوجینی تشکیل دادند که در سه‌ماههٔ نخست سال ۱۳۹۷، جهت حل مشکلات و

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

تعارضات زناشویی خود به مراکز مشاورهٔ شهر اردبیل مراجعه کردند. در این طرح پس از اعلام فراخوان از بین داوطلبانی که خواهان حضور در طرح و واجد شرایط ورود در جلسات بودند، هجده زوج دارای نمرات کمتر در پرسشنامهٔ انطباق‌پذیری و پیوستگی خانوادگی، انتخاب شدند؛ سپس با روش گمارش تصادفی شش زوج در گروه آزمایش یک و شش زوج در گروه آزمایش دو و شش زوج در گروه گواه اختصاص یافتند. ازآنجاکه در گروه‌های مشاوره و روان‌درمانی بهتر است هر گروه بیش از ۱۰تا۱۲ نفر نباشد تعداد اعضای گروه‌ها را در پژوهش حاضر می‌توان مناسب دانست (۱۰). دامنهٔ سنی ۲۶تا۵۵ سال، دارابودن حداقل پنج سال سابقهٔ زندگی مشترک، متقاضی طلاق‌بودن، حضور در تمامی جلسات و دریافت‌نکردن خدمات مشاورهٔ فردی در طول شرکت در جلسات درمانی ملاک‌های ورود به جلسات و مصرف داروهای روان‌پزشکی و روان‌گردان نیز شرایط خروج افراد از مطالعه بود. آزمودنی‌های گروه‌های آزمایشی هریک به‌صورت جداگانه در هشت جلسهٔ ۶۰دقیقه‌ای تحت آموزش مهارت‌های حل مسئله و جرئت‌ورزی قرار گرفتند. محتوای جلسات در جداول ۱ و ۲ ارائه شده است. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها ابتدا داده‌ها را با نرم‌افزار SPSS به‌صورت جداول توزیع فراوانی تنظیم کرده و با استفاده از آمار توصیفی شاخص‌های مرکزی پراکندگی، میانگین و انحراف استاندارد به توصیف و تبیین یافته‌های تحقیق پرداخته شد. جهت بررسی نرمال‌بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف‌اسمیرنف و برای ارزیابی پیش‌فرض همگنی ماتریس واریانس‌ـ کوواریانس متغیرهای پژوهش از آزمون باکس و به‌منظور تجزیه‌وتحلیل فرضیات از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) استفاده شد و در سطح معناداری (α=۰/۰۵) تحت آزمون قرار گرفت. برای مقایسهٔ میزان اثربخشی گروه‌ها نیز آزمون بونفرونی به‌کار رفت. همچنین تمامی نکات اخلاقی لازم، اعم‌از بیان اهداف پژوهش، رازداری، آزادگذاشتن زوجین جهت ادامهٔ همکاری و سایر مطالب به شرکت‌کنندگان ارائه شد.

جدول ۱. رویکرد آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی و شرح محتوای آن به‌تفکیک جلسات

جلسه	عنوان و شرح جلسات
اول	معارفه و آشنایی اعضا با یکدیگر؛ بیان انکارناپذیربودن مسئله؛ معرفی کلی رویکرد حل مسئله و مراحل آن و بیان ضرورت؛ تعیین رئوس و ساختار کلی جلسات و اهداف آموزشی؛ توافق بر انتظارات بین اعضای گروه و درمانگر؛ ارائهٔ تکلیف برای جلسهٔ بعد.
دوم	مرور تکالیف جلسهٔ گذشته؛ معرفی مراحل حل مسئله و ارائهٔ جزوه دربارهٔ حل مسئله جهت آشنایی بیشتر؛ ارائهٔ تکلیف جلسهٔ بعد.
سوم	مرور تکلیف و سؤال از اعضا دربارهٔ مشکلات هنگام انجام تکالیف؛ انجام تکلیف در گروه؛ ارائهٔ تکلیف جلسهٔ آینده؛ دریافت بازخورد.
چهارم	مرور تکالیف جلسات قبل؛ انجام تکالیف در گروه؛ ارائهٔ تکلیف برای جلسهٔ بعد؛ دریافت بازخورد.
پنجم	مرور تکلیف جلسهٔ قبل؛ آموزش تکنیک دو ستون با معایب و مزایای راه‌حل‌ها؛ ارائهٔ تکلیف برای جلسهٔ بعد؛ دریافت بازخورد.
ششم	مرور تکالیف جلسهٔ قبل؛ ادامهٔ تکنیک دو ستون و انتخاب راه‌حل مناسب‌تر؛ ارائهٔ تکلیف؛ دریافت بازخورد.
هفتم	دریافت بازخورد دربارهٔ مشکلات مربوط به جلسهٔ قبل؛ بررسی و به‌کارگیری راه‌حل انتخاب‌شده؛ ارائهٔ تکلیف؛ دریافت بازخورد.
هشتم	مرور جلسات؛ دریافت بازخورد کلی دربارهٔ راه‌حل انتخاب‌شده؛ بررسی میزان موفقیت یا شکست راه‌حل منتخب و دلایل شکست؛ انتخاب راه‌حل دیگر در صورت کارسازنبودن راه‌حل به‌کارگرفته‌شده؛ دریافت بازخورد کلی از کل جلسات.

ـ مقیاس انطباق‌پذیری و پیوستگی خانوادگی (FACES-3)[1]: این مقیاس به‌منظور ارزیابی کنش‌وری خانواده طراحی و تهیه شد و از مقیاس‌های پرکاربردتر استفاده‌شده برای اندازه‌گیری ساختار خانواده است. این مقیاس که سومین تجدیدنظر انطباق‌پذیری و پیوستگی خانوادگی بوده، به‌منظور اندازه‌گیری دو بعد اصلی الگوی «سرکامپلکس» یعنی «پیوستگی» و «انطباق‌پذیری» خانواده توسط السون و همکاران طراحی شد که براساس مقیاس لیکرت پنج‌تایی از ۱ تا۵ کدگذاری می‌شود. ابزار مذکور پرسشنامه‌ای خودگزارشی، شامل بیست سؤال است که ده سؤال آن، پیوستگی و ده سؤال انطباق‌پذیری در خانواده را می‌سنجد. درخصوص ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون، السون و همکاران اعتبار را برای بعد پیوستگی ۰/۷۷ و برای بعد انطباق‌پذیری ۰/۶۲ گزارش کردند (۱۱). همچنین در پژوهش مظاهری و همکاران، اعتبار مقیاس حاضر توسط آلفای کرونباخ برای بعد پیوستگی ۰/۷۴ و برای بعد انطباق‌پذیری ۰/۷۵ به‌دست آمد (۱۲).

ـ پرسشنامهٔ استاندارد رضایت‌مندی زناشویی انریچ[2] فرم کوتاه: برای بررسی رضایت زناشویی[3]، از پرسشنامهٔ انریچ استفاده شد. فرم کوتاه این مقیاس توسط سلیمانیان تهیه شده است که ۴۷ سؤال دارد. این پرسشنامه به‌منظور ارزیابی زمینه‌های بالقوه مشکل‌زا یا شناسایی زمینه‌های قوت و پرباری رابطهٔ زناشویی به‌کار می‌رود. در پرسشنامهٔ رضایت زناشویی انریچ، پاسخ به سؤالات به‌صورت طیف لیکرت

[1]. Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales III
[2]. Enrich
[3]. Marital Satisfaction

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

پنج‌درجه‌ای از ۵=کاملاً موافق تا ۱=کاملاً مخالف بوده و کمترین نمره ۴۷ و بیشترین نمره ۲۳۵ است. افراد با نمرات کمتر از ۱۵۰، دارای میزانی از ناسازگاری زناشویی هستند (۱۳). در ایران اولین‌بار سلیمانیان همبستگی درونی این آزمون را برای فرم بلند ۰/۹۳ و برای فرم کوتاه ۰/۹۵ محاسبه و گزارش کرد (۱۳). برای محاسبهٔ روایی پرسشنامهٔ انریچ، شریف‌نیا روایی پرسشنامهٔ رضایت زناشویی را با پرسشنامهٔ سازگاری زوجی ابزارسنج خانواده ۹۲درصد به‌دست آورد (۱۴). همچنین در پژوهشی دیگر که توسط مهدویان انجام پذیرفت این مقیاس با مقیاس‌های رضایت خانوادگی و مقیاس رضایت از زندگی همبسته شد. نتایج نشان داد که ضریب همبستگی این پرسشنامه با رضایت خانوادگی از ۰/۴۱ تا ۰/۶۰ و با مقیاس‌های رضایت از زندگی از ۰/۳۲ تا ۰/۴۱ بوده که نشانهٔ روایی سازهٔ آن است (۱۵). روایی هم‌زمان پرسشنامه با فرم اصلی توسط سلیمانیان ۰/۹۵ محاسبه شد (۱۶). روایی سازهٔ پرسشنامه نیز توسط وی تحت بررسی قرار گرفت و همبستگی زیرمقیاس‌های پرسشنامه با نمرهٔ کل بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۵ به‌دست آمد. فوور و اولسون ضریب آلفای کرونباخ را برای پرسشنامه ۰/۹۲ گزارش کردند. در این پژوهش نیز پایایی آن به‌روش همسانی درونی، آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه شد (۱۶).

جدول ۲. رویکرد آموزش مهارت جرئت‌ورزی و شرح محتوای آن به‌تفکیک جلسات

جلسه	عنوان و شرح جلسات
اول	عنوان: ضرورت ابراز وجود و فواید آن در زندگی. برنامه‌ها: معارفه و آشنایی؛ ارائهٔ تکلیف در زمینهٔ یادآوری رفتارهای غیرجرئت‌مند.
دوم	عنوان: حقوق بشر و آشنایی دانش‌آموزان با حقوق خود. برنامه‌ها: ارائهٔ گزارش تکلیف جلسهٔ قبل؛ حق ابراز وجود؛ حق آزادی انتخاب؛ حق ابراز عقیده؛ حق داشتن اطلاعات و سایر موضوعات.
سوم	عنوان: رفتارهای مبتنی‌بر ابراز وجود و رفتارهای جایگزین. برنامه‌ها: ارائهٔ گزارش تکلیف جلسهٔ قبل به کلاس؛ ارائهٔ تکلیف دربارهٔ تشخیص رفتار جرئت‌مندانه و غیرجرئت‌مندانه.
چهارم	عنوان: خشم. برنامه‌ها: ارائهٔ گزارش تکلیف جلسهٔ قبل؛ بیان مفیدبودن یا نبودن خشم؛ بیان برخی علائم پنهانی خشم؛ تکلیف دربارهٔ حفظ آرامش و کنترل خشم در موقعیت‌های گوناگون.
پنجم	عنوان: فواید و مضرات خشم. برنامه‌ها: ارائهٔ گزارش تکلیف جلسهٔ قبل؛ به‌عنوان مثال: تخلیهٔ فشار روانی، رهاسازی احساسات، دستیابی به اهداف، افزایش صمیمیت و کنارآمدن با خشم.
ششم	عنوان: مهارت «نه» گفتن. برنامه‌ها: ارائهٔ گزارش تکلیف جلسهٔ قبل؛ بحث دربارهٔ درخواست‌کردن و «بله» و «نه» گفتن؛ علل ناتوانی در«نه» یا «بله» گفتن؛ ارائهٔ تکلیف برای جلسهٔ آینده.
هفتم	عنوان: انتقاد. برنامه‌ها: ارائهٔ گزارش تکلیف جلسهٔ قبل، بحث دربارهٔ علت انتقادکردن؟ برخورد مناسب با انتقاد؛ فواید و مضرات انتقاد؛ ارائهٔ تکلیف دربارهٔ کنارآمدن با انتقاد.
هشتم	عنوان: مروری بر مطالب ارائه‌شده در جلسات گذشته. برنامه‌ها: تأکید بر ابراز عقاید؛ درخواست‌کردن؛ بله و نه گفتن؛ تشکر و قدردانی از شرکت‌کنندگان در جلسه.

۳ یافته‌ها

یافته‌های اصلی پژوهش که براساس نمرات پرسشنامهٔ رضایت زناشویی و انطباق‌پذیری و همچنین تحلیل واریانس چندمتغیره به‌دست آمد، حاکی‌از آن است که روش‌های مهارت حل مسئله و جرئت‌ورزی تأثیر معناداری بر افزایش رضایت زناشویی و انطباق‌پذیری خانواده دارند ($p\leq$۰/۰۰۱) (جدول ۳ و ۴).

نتایج حاصل از یافته‌های جمعیت‌شناختی گروه‌های آزمایش یک و دو و گواه که شامل هجده زوج ناسازگار (۳۶نفره) بودند، در جدول ۳ براساس چهار متغیر گروه سنی، میزان تحصیلات، سابقهٔ ازدواج و وضعیت مالی آورده شده است.

براساس نتایج آزمون توصیفی که در جدول ۳ آورده شده است در گروه‌های مطالعه‌شده، گروه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال با میزان ۵۰/۰۰درصد، تحصیلات دانشگاهی با میزان ۵۸/۳۴درصد، سابقهٔ ازدواج ۱۵ سال بیشتر با میزان ۵۸/۳۴درصد و وضعیت مالی متوسط با میزان ۵۰/۰۰درصد، درصد و فراوانی بیشتر را به خود اختصاص دادند.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

جدول ۳. داده‌های جمعیت‌شناختی گروه‌های آزمایش یک و دو و گواه

متغیرهای جمعیت‌شناختی		گروه آزمایشی یک		گروه آزمایشی دو		گروه گواه	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
گروه سنی	۲۶تا۳۵ سال	۵	۴۱/۶۶	۶	۵۰/۰۰	۶	۵۰/۰۰
	۳۶تا۴۵ سال	۵	۴۱/۶۶	۵	۴۱/۶۶	۴	۳۳/۳۴
	۴۶تا۵۵ سال	۲	۱۶/۶۶	۱	۸/۳۳	۲	۱۶/۶۶
تحصیلات	سیکل	۲	۱۶/۶۶	۳	۲۵/۰۰	۲	۱۶/۶۶
	دیپلم	۴	۳۳/۳۴	۴	۳۳/۳۴	۳	۲۵/۰۰
	دانشگاهی	۶	۵۰/۰۰	۵	۴۱/۶۶	۷	۵۸/۳۴
سابقهٔ ازدواج	۵تا۹ سال	۶	۵۰/۰۰	۷	۵۸/۳۴	۷	۵۸/۳۴
	۱۰تا۱۴ سال	۵	۴۱/۶۶	۴	۳۳/۳۴	۵	۴۱/۶۶
	۱۵ سال بیشتر	۱	۸/۳۳	۱	۸/۳۳	۰	۰/۰۰
وضعیت مالی	ضعیف	۳	۲۵/۰۰	۳	۲۵/۰۰	۳	۲۵/۰۰
	متوسط	۵	۴۱/۶۶	۵	۴۲/۶۶	۶	۵۰/۰۰
	خوب	۴	۳۳/۳۴	۴	۳۳/۳۴	۳	۲۵/۰۰

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار نمرات انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی گروه‌های آزمایشی و گواه در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

مرحلهٔ آزمون	متغیر وابسته	حل مسئله	جرئت‌ورزی	گواه
		میانگین±انحراف‌معیار	میانگین±انحراف‌معیار	میانگین±انحراف‌معیار
پیش‌آزمون	انطباق‌پذیری	۶۱/۱۲±۳۱/۳۳	۵۹/۵۰±۳۲/۰۱	۶۱/۰۱±۳۱/۳۹
	رضایت زناشویی	۶۳/۷۰±۳۲/۹۵	۶۰/۵۹±۳۲/۹۹	۵۹/۵۸±۳۵/۳۶
پس‌آزمون	انطباق‌پذیری	۱۲۳/۲۱±۱۷/۲۵	۱۱۲/۲۰±۱۸/۱۲	۶۱/۷۹±۳۱/۴۲
	رضایت زناشویی	۱۴۲/۱۲±۱۳/۸۶	۱۲۹/۱۱±۱۴/۹۷	۶۰/۰۱±۳۴/۷۰

در جدول ۴ میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی به‌تفکیک گروه‌های آزمایشی و گواه دیده می‌شود. باتوجه به نتایج جدول، زوجین شرکت‌کننده در گروه‌های مداخله‌ای درمقایسه با افراد گروه گواه، پس از دریافت مداخلات، نمرات رضایت زناشویی و انطباق‌پذیری آن‌ها به‌طور معناداری افزایش یافته است و این افزایش اثربخش‌بودن مداخلات انجام‌یافته را بر گروه‌های مطالعه‌شده نشان می‌دهد ($p\leq$۰/۰۰۱).

نتایج آزمون کولموگروف‌اسمیرنف برای نرمال‌بودن متغیرهای پژوهشی مشخص کرد که داده‌های به‌دست‌آمده توزیع نرمال دارند و توزیع نمرات متغیر انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در پیش‌آزمون‌ـ پس‌آزمون نرمال است. همچنین نتایج آزمون باکس دربارهٔ متغیرهای پژوهشی (۰/۳۶۵) نشان داد که پیش‌فرض همگنی ماتریس واریانس‌ـ کوواریانس به‌خوبی رعایت شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای مقایسهٔ انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در گروه حل مسئله و جرئت‌ورزی

متغیرها	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	مقدار احتمال	ضریب اتا
انطباق‌پذیری	۹۲/۸۴	۲	۹۲/۸۴	۱۸/۲۱	<۰/۰۰۱	۰/۴۸
رضایت زناشویی	۱۶۶/۴۳	۲	۱۶۶/۴۳	۱۴/۸۳	<۰/۰۰۱	۰/۵۹

در جدول ۵، نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله و جرئت‌ورزی بر متغیرهای انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی مشاهده می‌شود. براساس آن بین گروه‌ها در هر دو مؤلفهٔ انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی، تفاوت معناداری وجود دارد. در جدول ۶ نیز نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسهٔ اثربخشی مهارت حل مسئله و جرئت‌ورزی بر متغیرهای انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی ارائه شده است.

در جدول ۶ نتایج آزمون بونفرونی برای مقایسهٔ اثربخشی دو روش مهارت حل مسئله و جرئت‌ورزی بر متغیرهای انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی ملاحظه می‌شود. بر این اساس روش‌های حل مسئله و

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

جرئت‌ورزی درمقایسه با گروه گواه به‌طور معناداری باعث افزایش انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی زوجین ناسازگار شدند؛ اما میان روش مهارت حل مسئله و جرئت‌ورزی در میزان اثربخشی آن‌ها بر متغیرهای مطالعه‌شده تفاوت وجود داشت. با نگاهی به نتایج جدول ۴ و باتوجه به اینکه وضعیت نمرات مرتبط با حل مسئله و جرئت‌ورزی در پس‌آزمون بیانگر اثربخش‌تربودن روش حل مسئله درمقایسه با روش جرئت‌ورزی است، می‌توان بیان کرد که روش حل مسئله درمقایسه با جرئت‌ورزی در بهبود وضعیت رضایت زناشویی و انطباق‌پذیری زوجین اثربخشی بیشتری داشته است.

جدول ۶. نتایج آزمون مقایسه‌ای بونفرونی برای بررسی تفاوت میانگین وضعیت انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی بین دو روش حل مسئلهٔ اجتماعی و جرئت‌ورزی

متغیر	گروه	گروه‌ها	تفاوت میانگین	انحراف معیار	مقدار احتمال
انطباق‌پذیری	حل مسئله	جرئت‌ورزی	۳/۹۰-	۰/۷۱	<۰/۰۰۱
رضایت زناشویی	حل مسئله	جرئت‌ورزی	۴/۱۵-	۱/۳۶	<۰/۰۰۱

۴ بحث

پژوهش حاضر با هدف مقایسهٔ اثربخشی آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی و آموزش جرئت‌ورزی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار انجام شد. نتایج نشان داد که به‌کارگیری مداخلهٔ آموزشی مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی موجب افزایش میزان انطباق‌پذیری در زوجین ناسازگار می‌شود که با یافته‌های حجاری و همکاران (۱۷) همسوست. در بحث می‌توان گفت که حل مسئلهٔ اجتماعی یکی از مهارت‌های مهم و اساسی زندگی است و آموزش این مهارت، موجبات بهبودی مسئولیت‌پذیری افراد را در روابط میان‌فردی و موقعیت‌های اجتماعی فراهم می‌آورد (۱۸). آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی ابزاری مفید است که طی آن فرد تلاش می‌کند پاسخ‌های مقابله‌ای مؤثر یا سازگارانه را برای موقعیت‌های مشکل ویژه که در زندگی روزمره با آن‌ها روبه‌رو بوده، کشف یا ابداع کند؛ چراکه پاسخ مؤثر فوری یا آشکار نیست یا مناسب نمی‌باشد. به‌عقیدهٔ السون، خانواده‌ها و زوجین دارای عملکرد مناسب، در سطح متعادلی از انطباق‌پذیری قرار می‌گیرند و می‌توانند بین جدایی و باهم‌بودن تعدیل ایجاد کنند؛ همچنین در کنار اینکه افرادی مستقل هستند با خانواده یا همسر خود رابطهٔ عاطفی خوبی داشته باشند (۱۹). سازوکار موجود در آموزش مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی موجب آن می‌شود که فرد توانایی‌های خود را جهت مقابلهٔ بهتر با مشکلات پیش‌رو تقویت و زیاد کند؛ ازاین‌رو باتوجه به یافته‌ها و اثربخش‌بودن مداخلهٔ مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی بر میزان انطباق‌پذیری و سازگاری زناشویی می‌توان بیان کرد که به‌کارگیری این نوع مداخله می‌تواند اثرات مثبت و بهینه‌ای در افزایش کیفیت زندگی زناشویی داشته باشد.

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که به‌کارگیری مداخلهٔ آموزشی مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی سبب افزایش میزان رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار می‌شود. نتیجهٔ به‌دست‌آمده با یافته‌های موسوی‌زاده و همکاران همسوست (۲۰). در بحث و تبیین این‌گونه می‌توان گفت که توانایی حل مسئلهٔ اجتماعی شامل فرآیندهای شناختی سطح بیشتر است که نیاز به مقابلهٔ مناسب با مشکلات مختلف تنش‌زا در زندگی دارد (۶). مهارت حل مسئله فرایندی گام‌به‌گام، هدف‌مند، کارآمد، منظم و فرایندی شناختی‌ـرفتاری است که برای یافتن راه‌حل‌های مؤثر مشکلات روزمره استفاده می‌شود. در این رویکرد فرد می‌آموزد چگونه با شیوه‌های صحیح و کارآمد مشکل را تعریف و بررسی کرده و برای حل آن اقدام کند (۱۷). رضایت زناشویی نیز عبارت است از سازگاری بین وضعیت فعلی و وضعیت انتظارداشته. زمانی‌که وضعیت موجود شخص در روابط زناشویی با آنچه وی انتظار داشته، مطابق باشد، می‌توان گفت که سازگاری زناشویی وجود دارد و در غیراین‌صورت نبود رضایت زناشویی بر وضعیت فرد حاکم است (۳). آموزش مداخلهٔ حل مسئله در افراد موجب تغییر در شیوهٔ نگاه آن‌ها به حل مشکلات موجود و پیش‌رو در آینده می‌شود؛ ازاین‌رو باتوجه به یافته‌ها و اثربخش‌بودن مداخلهٔ مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی بر میزان رضایت زناشویی می‌توان بیان کرد که آموزش این نوع مداخله نقش بسیار مهمی در افزایش کیفیت زندگی و رضایت زناشویی آن‌ها دارد.

علاوه‌بر این نتایج پژوهش حاضر نشان داد که به‌کارگیری مداخلهٔ آموزشی مهارت جرئت‌ورزی سبب افزایش میزان انطباق‌پذیری در زوجین ناسازگار می‌شود که با یافته‌های رزمجویی همسوست (۲۱). در بحث این‌گونه می‌توان گفت که جرئت‌ورزی از مهارت‌های بسیار مهم و اساسی اجتماعی است که در برقراری و حفظ و انسجام روابط بین‌فردی اهمیت دارد. جرئت‌ورزی را می‌توان توانایی ابراز صادقانهٔ نظرات و احساسات و نگرش‌های بدون احساس اضطراب دانست. جرئت‌ورزی شامل دفاع فرد از حقوق خود است؛ به‌شکلی که حقوق دیگران پایمال نشود. مهارت جرئت‌ورزی باعث می‌شود فرد ارتباط نزدیک و صمیمانه‌ای با دیگران برقرار کند و در این ارتباط ضمن احترام‌گذاشتن به حریم و حقوق آن‌ها، خود را از سوءاستفادهٔ آنان مصون نگه دارد (۲۰). آموزش مهارت جرئت‌ورزی، آموزش مهارت احترام به خود، احترام به روابط متقابل و احترام به نظام ارزشی خود و دیگران است که در آن طرفین نه‌تنها از سازگاری و انطباق‌پذیری زیادی برخوردارند، بلکه ضمن برقراری انطباق‌پذیری قادرند به خواسته‌ها و انتظارات مشترک و غیرمشترک دست یابند (۲۲). باتوجه به مطالب عنوان‌شده و نقش آموزش مهارت جرئت‌ورزی در افزایش میزان توانایی اشخاص به‌هنگام مواجهه و مقابله با رفتارهای غیرهمسو و همچنین یافته‌های مشابه و همسو، می‌توان بیان کرد که آموزش این نوع مداخله در افزایش سازگاری و انطباق‌پذیری مؤثر است. درنهایت، نتایج نشان داد که به‌کارگیری مداخلهٔ آموزشی مهارت جرئت‌ورزی موجب افزایش

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

میزان رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار می‌شود که با یافته‌های موسوی‌زاده و همکاران همسوست (۲۰). برنامهٔ آموزش جرئت‌ورزی با هدف تقویت عقاید و رفتارهای جرئت‌مندانه بر اشخاص اجرا می‌شود تا آن‌ها با ایجاد نگاه مثبت به خودشان، به خودکارآمدبودن برسند. آموزش جرئت‌ورزی در سطح فردی و نیز در سطح اجتماعی اثرات بهینه و مثبتی دارد و به‌دلیل اثرات سازندهٔ آن، آموزش این مهارت در رئوس برنامه‌های آموزشی کشورها قرار گرفته است (۲۳). در امر رضایت زناشویی به‌کارگیری این نوع مداخله به‌دلیل آنکه افزایش توانایی اشخاص را درجهت مواجههٔ بهتر و مناسب با مشکلات و سوءتفاهم‌های موجود در زندگی زناشویی میسر می‌سازد، می‌تواند در زمینهٔ بیشترشدن رضایت زناشویی مؤثر و مفید باشد؛ ازاین‌رو می‌توان بیان کرد که آموزش این نوع مداخله در افزایش میزان رضایت زناشویی نقش به‌سزایی دارد؛ البته طبق نتیجهٔ کلی و مقایسهٔ دوبه‌دوی مداخلات حل مسئله و جرئت‌ورزی، این نتیجه حاصل شد که مهارت حل مسئلهٔ اجتماعی درمقایسه با مهارت جرئت‌ورزی نقش مهم و پررنگی در امر افزایش میزان رضایت زناشویی و انطباق‌پذیری زوجین ناسازگار دارد. نتایج پژوهش حاضر را باید در سایهٔ یک‌سری محدودیت‌ها قرار داد. امکان‌نداشتن اجرای دورهٔ پیگیری جهت ارزیابی تداوم اثربخشی روش‌های درمانی و نمونه‌گیری دردسترس و مختص‌بودن جامعه و یافته‌ها به شهر اردبیل ازجمله محدودیت‌های این پژوهش بود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که تداوم اثرات این درمان پس از گذشت یک‌دورهٔ زمانی، بررسی شود؛ همچنین این نوع پژوهش در شهرهای دیگر و با جامعهٔ آماری زیاد و نمونه‌گیری دقیق انجام پذیرد.

۵ نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که مداخلات آموزشی مهارت حل مسئله و جرئت‌ورزی بر افزایش انطباق‌پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار تأثیر دارند و در مقایسهٔ دوبه‌دو، روش حل مسئله درمقایسه با روش جرئت‌ورزی دارای تأثیر بیشتری بر افزایش انعطاف‌پذیری شناختی، انطباق‌پذیری، حس پیوستگی و تعاملات زناشویی در زوجین ناسازگار و متقاضی طلاق بوده است.

۶ تشکر و قدردانی

لازم است از همکاری صمیمانهٔ تمامی مسئولان و دست‌اندرکاران مراکز مشاورهٔ شهر اردبیل و به‌ویژه زوجینی که ما را در انجام این پژوهش یاری کردند، تشکر و قدردانی کنیم.

References

1. Shahi A, Ghaffari I, Ghasemi K. Relationship between mental health and marital satisfaction. Journal of Kermansha University of Medical Sciences. 2011;15(2):119. [Persian]
2. Hamid N, Aghajani Afjadi A, Sa'iedi R. Relationship between, Marital Satisfaction, Depression and Immune System. Journal of Counseling Research. 2014;13(51):79–96. [Persian] http://irancounseling.ir/journal/article-1-103-fa.pdf
3. Schumacher JA, Leonard KE. Husbands' and wives' marital adjustment, verbal aggression, and physical aggression as longitudinal predictors of physical aggression in early marriage. J Consult Clin Psychol. 2005;73(1):28–37. doi: 10.1037/0022-006X.73.1.28
4. Salarifar MR. Tarahi zojdarmani shenakhti–Raftari mobtani bar motune Islami va moghayese karamadi an ba zoje darmani shenakhti raftari tose yafte dar afzayesh rezayat zanashoir zojeha [Designing behavioral cognitive couple therapy based on islamic texts and comparing its effectiveness with cognitive behavioral couple therapy developed in increasing couples' marital satisfaction] [Ph.D dissertion in Social Science]. [Qom, Iran]: Research Institute of Hawzah and University; 2014. [Persian]
5. Bornstein PH, Bornstein MT. Marital Therapy: A Behavioral-communications Approach. Pour Abedi Naieni H, Monshi Gh. (Persian translator). Tehran: Roshd Publication; 2001.
6. Omura M, Maguire J, Levett-Jones T, Stone TE. The effectiveness of assertiveness communication training programs for healthcare professionals and students: A systematic review. Int J Nurs Stud. 2017;76:120–8. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2017.09.001
7. Merrill KL, Smith SW, Cumming MM, Daunic AP. A Review of Social Problem-Solving Interventions: Past Findings, Current Status, and Future Directions. Review of Educational Research. 2017;87(1):71–102. doi: 10.3102/0034654316652943
8. Gultekin A, Ozdemir AA, Budak F. The Effect of Assertiveness Education on Communication Skills Given to Nursing Students. International Journal of Caring Sciences. 2018;11(1):395–401.
9. Hosseinkhanzadeh A, Rahimi E, Ostavi E. The Effectiveness of Assertiveness Skills Training in Improving Self- Esteem and Peer Relationships of Slow Learner Students. Psychology of Exceptional Individuals. 2016;6(21):1–22. [Persian] doi: 10.22054/jpe.2016.5279
10. Sanai B. Group Psychotherapy and Counseling. Tehran: Chehre Publication; 2013, pp:85. [Persian]
11. Oslon DH, Portner J, Lavee Y. Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales III. In: Sherman R, Fredman N, Sherman R, D NFP. Handbook of Measurements for Marriage and Family Therapy. Psychology Press; 1987,pp:180.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]

12. Mazaheri A, Sadeghi MA, Heydari M. A comparison of family structure perception and ideal between parents and their young children. Journal of Family Research. 2009;4(16):329–51. [Persian]
13. Soleymanian AA. Barrasi tassir tafakorat gheyrmanteghi (bar asas roykard shenakhti) bar narezayati zanashoie [Effect of irrational thoughts (cognitive based approach) on marital satisfaction] [Thesis for M.Sc in Educational Science]. [Tehran, Iran]: Faculty of Psychology and Educational Sciences, Tehran Teacher Training University; 1994. [Persian]
14. Sharifniya F. The Relationship Between Satisfaction with marriage and Depression mothers and Their Relationship with Individual-Social Adjustment and Academic Performance of Their Students in Ahvaz City [Thesis for M.Sc in Educational Psychology]. [Ahvaz, Iran]: Faculty of Education and Psychology, Chamran Martyr of Ahwaz University; 2001. [Persian]
15. Mahdavian F. Barrasi tassir amoozesh ertebat bar rezamandi zanashouie va salamat ravani [Effects of Communication training on marital satisfaction and mental health] [Thesis for M.Sc in Clinical Psychology]. [Tehran, Iran]: Iran University of Medical Sciences;1997. [Persian]
16. Fowers BJ, Olson DH. Enrich marital inventory: a discriminant validity and cross-validation assessment. J Marital Fam Ther. 1989;15(1):65–79. doi: 10.1111/j.1752-0606.1989.tb00777.x
17. Hajjari S, Amiri S, Yarmohammadin A, Malekpoor M. Efficacy of problem solving skills training on social adjustment in patients with bipolar disorders. Journal of Research in Behavioural Sciences. 2019;4(1):52–8. [Persian] http://rbs.mui.ac.ir/index.php/jrbs/article/view/16/332
18. Gharibi H. the effect of problem solving training on student's responsibility in the third grade of the first period of male secondary Schools. Journal of Curriculum Research. 2018;7(2):67–87. [Persian] doi: 10.22099/jcr.2018.4744
19. Olson DH. Circumplex model of marital and family systems. Journal of Family Therapy. 2000;22(2):144–67.
20. Mousavizadeh SA, Sohrabi F, Ahadi H. Assertiveness skill training and problem-solving skill training and marital satisfaction an efficiency comparison among female students in Allameh Tabatabaei University. Womens Studies. 2012;10(2):85–107. [Persian]
21. Razmjoie M. Naghsh vasetegari ebraz vojoud baray tanzim shenakhti hayajan va sazegari zanashoui [The mediating role of expression to cognitively regulate emotion and marital adjustment] [Thesis for M.Sc]. [Marvdasht, Iran]: Islamic Azad University Marvdasht Branch; 2013. [Persian]
22. Speed BC, Goldstein BL, Goldfried MR. Assertiveness Training: A Forgotten Evidence-Based Treatment. Clin Psychol Sci Pract. 2018;25(1):e12216. doi: 10.1111/cpsp.12216
23. Hosseinkhanzadeh A, Rahimi E, Ostavi E. the effectiveness of assertiveness skills training in improving self-esteem and peer relationships of slow learner students. Psychology of Exceptional Individuals. 2016;6(21):1–22. [Persian] doi: 10.22054/jpe.2016.5279

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.93.2]